
Фетько Олеся Василівна, бібліотекар I категорії Наукової бібліотеки
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID 0000-0003-0928-4823

УДК 027.7(477.87)+001.891:004.9

**РОЛЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ
УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА
НАУКОВЦЯ**

О. В. Фетько

**Ужгородський національний університет
Наукова бібліотека**

Анотація: У статті аналізуються сучасний стан наукометрики України на прикладі Ужгородського національного університету, її проблеми та перспективи, публікаційна активність науковця.

Ключові слова: Наукова бібліотека, Ужгородський національний університет, інновації, наукометрія, наукометричні бази даних, рейтинг, активність науковця, Scopus.

Адаптація бібліотеки до реалій цифрового простору вимагає активної участі у системі інформаційних обмінів, здійснювати якісний та оперативний обмін інформацією в мережевому гетерогенному середовищі [3].

Сучасні реалії ставлять бібліотеку вищого навчального закладу перед необхідністю постійно і гнучко змінюватися: удосконалювати структуру обслуговування, запроваджувати нові сервіси, послуги та продукцію, розширювати сфери взаємодії між бібліотеками та іншими установами.

Соціально-економічна ситуація, яка склалась в Україні протягом останніх десятиліть, вимагає безперервного розвитку всіх сфер діяльності країни, що може бути досягнуто лише за наявності потужного інтелектуального активу серед вчених нашої держави.

Однак відсутність підтримки та фінансування від держави в достатній кількості є гострою проблемою на сьогодні. Умови, які вимагають нагального покращення науково-просвітницької діяльності, призвели до тотальної відсутності мотивації у науковців, від чого все більше українських вчених шукають реалізації за кордоном. Та частина з них, яка залишається в Україні, втрачає натхнення від недостачі ресурсів, інструментів та простої підтримки і віри в їхню справу [9].

Сьогодні основним завданням сучасного університету є розвиток освітніх послуг, їх відповідності національним, європейським і міжнародним фаховим стандартам та активізація діяльності в міжнародному та європейському освітньому просторі [8].

Ужгородський національний університет котрий рік показує високий освітній рівень. За останні роки університет суттєво укріпив свою позицію серед провідних вишів країни. Згідно рейтингу Webometrics Ужгородський національний університет посів високе 11 місце серед усіх українських університетів, піднявшись на 6 позицій вгору (станом на 31. 07. 19) [12].

Для порівняння: у липні 2014 року він посідав 127 місце, а вже влітку 2017 року увійшов до тридцятки кращих, посівши 24 позицію. У січні 2019 року УжНУ вже отримав 17 місце серед усіх українських вишів [12].

За рейтингом бази «Бібліометрика української науки» Ужгородський національний університет серед 10-ти рейтингових установ за кількістю бібліометричних портретів вчених наукометричної бази Scopus займає 3-тє місце.

Наукова бібліотека університету не стоїть осторонь розвитку нових цифрових технологій та наукометрії України. Вона поступово змінила орієнтир своєї роботи і стала надійним помічником у наукометричному світі, допомагає розібратися із новими перешкодами на її шляху.

Повне перезавантаження сайту бібліотеки у 2018 році допомогло залучити нових віртуальних користувачів, а створення нових рубрик значно збільшило відвідування сайту бібліотеки.

Питання забезпечення вчених необхідними потужними вітчизняними та світовими інформаційними ресурсами, інтеграції наукових публікацій та збільшення рівня представництва університетської науки у міжнародному

інформаційному просторі становить стратегічно важливий напрям діяльності бібліотеки вищого навчального закладу [4].

Кожного року наукова скарбниця університету завдяки активності наукових співробітників постійно поповнюється новими науковими публікаціями, які підтверджують високий рівень університету. Участь в міжнародних конференціях, та семінарах є вагомим внеском науковців краю як у всеукраїнське, так і в міжнародне наукове середовище.

Виходять у світ фахові видання університету – монографії, щороку захищаються докторські і кандидатські дисертації, публікуються наукові статті в наукометричних базах, таких як Scopus, Web of Science та ін. Це обумовлює зростання рейтингу університету. Термін «рейтинг» (від лат. *rating*) означає «оцінка», «приналежність до класу», «розряду», «групи», «категорії» [1].

Впровадження рейтингової системи оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників передбачено наказом Міністерства освіти і науки від 29.10.2007 р. № 948 [5]. Метою запровадження системи визначення рейтингу науково-педагогічних працівників є:

- підвищення ефективності та результативності професійної діяльності науково-педагогічних працівників;
- забезпечення прозорості та об'єктивності оцінювання діяльності кожного науково-педагогічного працівника та структурних підрозділів університету;
- забезпечення змагальності та здорової конкуренції, підвищення мотивації ефективності праці;
- забезпечення ефективної трансформації університету до дослідницького університету світового рівня.

На прикладі щорічного звіту Наукової бібліотеки УжНУ можна проаналізувати як збільшуються наукометричні показники в порівнянні із попередніми роками. Так, наприклад, в наукометричній базі Scopus спостерігаємо, що кількість статей наукових співробітників університету із 373 статей за 2018 рік зросла до 453 наприкінці 2019 року.

Сьогодні науковець усвідомлює, що наукові публікації є не тільки формальною вимогою для отримання наукових ступенів та вчених звань, а базовим показником, що відображає наукову ціль бути помітними, а отже цитованими. А для цього важливими є якість публікації, актуальність тематики, а також рейтинг видання, в якому вона надрукована. Тому найпростішим шляхом є

розміщення наукових публікацій у міжнародних авторитетних виданнях, що входять до наукометричних баз.

У мережі інтернет з'являється все більше пропозицій швидко і відносно недорого опублікувати результати досліджень у журналах, включених до Scopus або Web of Science. Зокрема, на декількох «хижацьких» сайтах публікуються так звані «списки журналів», які індексуються в наукометричних базах, хоча насправді не входять до переліку індексованих видань.

У зв'язку з випадками недобросовісної видавничої практики варто уважно ставитися до співпраці з особами та компаніями, що пропонують платні публікації в журналах, нібито індексованих в Scopus та Web of Science. Потрібно довіряти надійним джерелам інформації, щоб не бути ошуканим. Адже доля наукової публікації часто-густо залежить саме від правильного вибору журналу. У кожного видання є своя аудиторія, покриття, рівень впливовості, що істотно впливає на престиж роботи та самого автора у науковому колі.

Проводячи кропітку роботу над пошуком журналу, авторові необхідно завжди пам'ятати, що, перш за все, чітко описана і правильно оформлена стаття буде мати важливе значення під час її подання до редакції журналу. Адже мета кожного добросовісного журналу – це покращення своїх показників, збір цінної інформації для наукової спільноти та створення якісних умов для своїх авторів [11].

Унікальність статей – важливий чинник під час рецензування. Рецензенти журналів дуже суворо стежать за унікальністю наукових робіт. Одним із найважливіших наукометричних показників Scopus, який допомагає вимірювати вплив журналу, є CiteScore. Він був уведений у 2016 році компанією Elsevier як альтернатива JCR. CiteScore базується на даних, записаних саме у Scopus. Його алгоритм дуже простий: $\text{CiteScore 2020 року} = \frac{\text{кількість цитування у 2020 році}}{\text{кількість документів, що були опубліковані протягом останніх 3-х років (2019, 2018, 2017)}}$. Цей показник використовує «трирічне вікно», бо як показує практика, саме за 3 роки можна коректніше і точніше відобразити дані наукометричної платформи. Таке обчислення допомагає побачити повну картину цитування та зменшує можливість маніпуляцій (оприлюднюють цей показник лише 1 раз на рік) [10].

Сьогодні публікаційна активність ВНЗ є найважливішим показником його наукової репутації. Вона виступає критерієм відбору вищих навчальних закладів та окремих вчених для участі у цільових програмах і отримання грантів від наукових фондів, впливає на одержання навчальним закладом державних завдань

у сфері науково-дослідницької діяльності, визначає рейтинг навчальних закладів у щорічному моніторингу ефективності ВНЗ [2].

Імідж вченого залежить від багатьох факторів: публікаційна активність та стабільність, кількість наукового цитування робіт автора, комунікація та співпраця між вітчизняними та зарубіжними колегами, державна підтримка та грантове забезпечення наукових досліджень тощо. Наявність активних досягнень та високих показників, які можна відслідкувати на особистій сторінці дослідника, допомагає йому впевнено рухатися в його сфері [7].

Наукова бібліотека є підрозділом, відповідальним за моніторинг бібліометричних показників університету в наукометричних базах Scopus, Web of Science та Google Академія. Бібліотекою здійснюється пошук і аналітико-статистична обробка даних, коригування єдиного профілю університету, відстежується динаміка публікаційної активності та цитованості науковців, надається допомога при створенні і редагуванні профілів. Все це дозволяє поступово створювати реальну картину наукових здобутків науково-педагогічних працівників [6].

Бібліотека сьогодні сприяє підвищенню рейтингу вищого навчального закладу та формуванню бренду вченого. Вона є учасником різноманітних вебінарів на тему наукометрії. Кожен науковий співробітник університету у вільному доступі може переглянути бібліометричні профілі вчених університету на сайті бібліотеки, свій особистий рейтинг, рейтинг колег, відслідкувати зміни в публікаційній діяльності.

Отже, сьогодні наукометрія займає вагомe місце в науковому середовищі і стрімко піднімає свої позиції. Кожного дня у науковому світі з'являються безліч статей, постійно зростає їх роль в науковому осередку, відбувається постійний відбір нових матеріалів. Показ результатів досліджень шляхом публікації у фахових та наукових журналах, які входять у міжнародні бази даних, забезпечує визнання досягнень вченого на поприщі наукової діяльності [2].

Література:

1. Ranking Web 2016: Edition 2016.2.0. URL: <http://webometrics.info/en/node/178> (дата звернення: 10. 04.20)
2. Бібліотека в освітньому просторі. Інноваційна діяльність в бібліотеках (за матеріалами фахових публікацій) : інформ. бюл. для працівників бібліотек ВНЗ III – IV рівнів акредитації державної форми власності Хмельницької області. №22 ;

редкол. : О.О. Мацей, С.А. Молчанова, О.О. Костюк ; голов. ред. О.Б. Айвазян. Хмельницький : ХНУ, 2016. С. 14.

3. Білоус В.С. Використання метричних методів дослідження у бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. *Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство*. 2017. Т. 22, вип. 2. С. 225–241.

4. Білоус В. С., Н. І. Лазаренко, А. М. Коломієць. Університетська наука у міжнародному інформаційному просторі : матеріали XVI Міжнар. наук.-практ. конф. «Макаренкознавчий вимір актуальних питань соціальної адаптації особистості» та Всеукр. наук.-практ. семінарів «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проектами у сфері науки освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та виробництві» (м. Полтава, 13–14 берез. 2017 р.) : [тези] ; за ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава, 2017. С. 11–12.

5. Визначення рейтингів науково-педагогічних працівників як важель досягнення критеріїв дослідницького університету. URL: <https://kpi.ua/831-5> (дата звернення: 10. 04.20)

6. Звіт ректора Ужгородського національного університету Смоланки Володимира Івановича за 2019 рік. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/22229> (дата звернення: 11. 04.20)

7. Імідж вченого починається з його ідентифікації в наукометричному просторі. URL: <https://nim.media/articles/imidzh-vchenogo-pochinayetsya-z-yogo-identifikatsiyi-v-naukometrichnomu-prostori> (дата звернення: 17.04.20)

8. Концепція розвитку КУ імені Б. Грінченка. URL: <https://kubg.edu.ua/prouniversitet/vizytivka/kontseptsiya-rozvitku.html> (дата звернення: 17.04.20).

9. Основи мотивації вченого. URL: <https://nim.media/articles/osnovi-motivatsiyi-vchenogo> (дата звернення: 16.04.2020).

10. Показник CiteScore та його роль у наукометрії. URL: <https://nim.media/articles/shcho-take-citescore-i-navishcho-doslidniku-vikoristovuvati-tsey-pokaznik> (дата звернення: 16.04.20)

11. Прості істини під час вибору наукового журналу для публікації статті. URL: <https://nim.media/articles/prosti-istini-pid-chas-viboru-naukovogo-zhurnalu-dlya-publikatsiyi-statti> (дата звернення: 17.04.20)

12. УЖНУ – на 11 місці серед всіх університетів України за рейтингом Webometrics. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/uzhnu-na-11-Webometrics.htm> (дата звернення: 17.04.20)

РОЛЬ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ УЖГОРОДСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА В ФОРМИРОВАНИИ СОВРЕМЕННОЙ ИНФОРМАЦИОННОЙ СРЕДЫ УЧЕНОГО

А. В. Фетько

Ужгородский национальный университет
Научная библиотека

Аннотация: В статье анализируется современное состояние наукометрики Украины на примере Ужгородского национального университета, ее проблемы и перспективы, публикационная активность ученого.

Ключевые слова: Научная библиотека, Ужгородский национальный университет, инновации, наукометрия, наукометрические базы данных, рейтинг, активность ученых.

THE ROLE OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF UZHGOROD NATIONAL UNIVERSITY IN THE FORMATION OF THE MODERN INFORMATION ENVIRONMENT OF THE SCIENTIST

A. Fetko

Uzhgorod National University
Scientific Library

Abstract: The article analyzes the current state of scientometrics of Ukraine on the example of Uzhgorod National University, its problems and prospects, the publication activity of the scientist.

Keywords: Scientific library, Uzhgorod National University, innovation, scientometrics, scientometric databases, rating, activity of scientists.